

Thorvald Staunings tale om forbindelsen med Rusland 2. afsnit

Taler

Thorvald Stauning
Formand for
borgerrepræsentationen

Dato

16. december 1921

Sted

Folketinget

Omstændigheder

Efter udenrigsminister Harald Scavenius' svar fremsattes følgende udtalelser af Th. Stauning.

2. afsnit

I har nu hørt den højtærede Ministers Besvarelse. Men til fredsstillende kan den langt fra siges at være, for saa vidt som Ministeren forsøgte at indtage en Dobbeltstilling.

Han forklarede, hvorfor og hvordan man skal have en Overenskomst, og i den sidste Halvdel af sit Foredrag søgte han at bevise, at vi overhovedet ikke burde have nogen Overenskomst. Den højtærede Udenrigsminister anførte i denne sidste Del af sin Tale en Række Argumenter: Frygten for Bolschevikkerne, for den Central, der vilde blive lavet her, Frygten for, at de ingen Penge har at betale med, Frygten for, at de ingen Varer har at udligne andre Varer med. Han understregede meget stærkt, at han aldeles ikke troede paa, at vi overhovedet fik nogen Handel med Rusland. Alt dette var afgørende Argumenter for den højtærede Minister mod overhovedet at faa nogen Overenskomst.

Sandheden er altsaa, som man heraf tydelig forstaar, at den højtærede Minister virkelig ikke ønsker at skaffe en Overenskomst med Rusland, og navnlig ikke under nogen Betingelse, hvis det Punkt, der har været Stridspunktet sidst, atter opstilles, Kravet om den russiske Regerings Udsendinges Ret til at være Enerepræsentanter. Jeg ved ikke, hvorfor den højtærede Udenrigsminister ganske gik udenom det eller søgte at komme udenom. Nu ved jeg vel, at det har sin Vanskelighed for den højtærede Minister at imødegaa en Tale, som han ikke forud kendte, det kunde jeg høre af Indledningen, hvor den højtærede Minister talte om »mine digteriske Forebringelser«. Jeg har ikke forebragt noget

digterisk, men den højtærede Minister har siddet paa Kongens Nytorv, før han gik herhen, og skrevet det, og saa maatte han sige det. Men det passer ikke som Svar paa den Tale, den højtærede Minister her har hørt. Derefter talte den højtærede Minister en hel Del om Ruslands ønske om en Anerkendelse de jure, medens den højtærede Minister højst vilde drive det til en Anerkendelse de facto. Saa vidt jeg forstod, oplyste den højtærede Minister, at da dette Spørgsmaal havde foreligget, gik man til et Formandsmøde derom, og dette Partiformandsmøde godkendte Ministeriets Standpunkt. For saa vidt der har foreligget et saadant Spørgsmaal paa et Formandsmøde, maa jeg dertil sige, at hvad der er blevet godkendt, er højst en Godkendelse fra to Partier, medens to stadig har været imod den Fremgangsmaade, som den højtærede Minister anbefaler. Jeg husker dog ingenlunde, at dette Spørgsmaal om en de facto eller de jure Anerkendelse direkte har foreligget paa noget Formandsmøde; men det er maaske dog noget underordnet.

Nu har den højtærede Minister meget stærkt hævdet, at Russeren Kergentzeff og andre Russere, Litvinof tror jeg, naturligvis ønskede i størst mulig Grad en politisk Overenskomst. Det er dog ganske klart, at for det store Rusland kan det ikke være af afgørende Værdi, om de faar den sølle Handel, som Danmark er i Stand til at præstere, eller om det kan faa den Smule Land, som Danmark er, som Afsætningsmarked. Det er klart, at dette er ret underordnet for et stort Land som Rusland, hvorimod det maaske kan have nogen Betydning, hvad den højtærede Minister gør gældende, at faa en Slags større eller mindre politisk Anerkendelse. Men fra vor Side er Stillingen omvendt. Vi har ikke Interesser i Rusland af politisk Art, men vi har økonomiske Interesser — saa kan den højtærede Minister, saa meget han vil, søge at reducere dem, der staar dog gode danske Mænds Ord for, at saa betydningsløse er de ikke. Vi har en økonomisk Interesse i Rusland, vi har Interesse i en Handelsoverenskomst, og saa maa man forsøge at handle sig til Rette om vore økonomiske og handelsmæssige Interesser kontra de andres politiske Interesser. Vi maa søge at naa til den Overensstemmelse, som to Interesses modsætninger saa ofte maa naa til, naar de skal forhandle sig til Rette, den ene af den ene Grund og den anden af den anden Grund. Det var det, man havde en Mulighed for ved de Forhandlinger, der blev afbrudt ved det Brev, som den højtærede Minister talte om, og som jeg senere skal komme tilbage til.

Den højtærede Minister skildrede, hvorledes Forhandlingerne for længere Tid siden formede sig, hvorledes de politiske Krav blev opstillet fra russisk Side, og

med en vis Indignation erklærede Ministeren, at disse Russere kom her og forlangte, at deres Repræsentanter skulde anerkendes saaledes, at de kom lige op ved siden af Plenipotentiaries. Ja, det lyder forfærdelig højtideligt, dette »Plenipotentiaries«. Men det er slet ikke saa højtideligt, det betyder paa Dansk »befuldmægtigede«. Ja, tænk, de russiske Repræsentanter vilde virkelig være befuldmægtigede! Hvad andet skulde de vel være? Der er dog intet mærkeligt i, at de ønsker at være at anse som befuldmægtigede Repræsentanter, naar de udsendes af en Regering. Jeg indrømmer, at med det Ord, den højtærede Minister brugte, lyder det ganske drabeligt, som en forfærdelig Fordring, hvad de dør har krævet, men det er altsaa slet ikke saa forfærdeligt. Der er virkelig ikke noget ondt i, at de blive Plenipotentiaries, eller i hvert fald noget ved siden af, for de er det i Praxis; de, der skal være Repræsentanter for den russiske Regering, er naturligvis faktisk denne Regerings befuldmægtigede. Den højtærede Minister sagde ogsaa med en vis Indignation: Tænk, de vilde føre Flag og Skjold. For min Skyld maatte de virkelig godt have to Flag og to Skjolde, jeg synes ikke, det kan genere nogen. Det kan da ikke genere det danske Udenrigsministerium, det har jo ogsaa Flag og Skjold, formoder jeg. Jeg synes, at hele denne Argumentation paa saadanne fuldkommen latterlige Punkter er ikke meget værd.

Saa sagde den højtærede Minister en Ting, som var rigtig: i Forholdet til politiske Indrømmelser o. s. v. skal vi holde os neutrale. Neutralitet er en svært god Ting. Det skulde den højtærede Minister have husket, inden han blev Udenrigsminister, da han endnu var Danmarks Gesandt i Rusland i 1920. Den højtærede Udenrigsminister har sikkert ikke rigtig erindret, at Danmark var et neutralt Land, den Gang han til Pressen holdt sin berygtede Tale, hvori han opfordrede Ententen til at gribe ind med Vaabenmagt overfor Rusland. Denne Holdning, som var alt andet end neutral, foranledigede adskillige haandfaste Ord, rettede til den daværende Gesandt. Navnlig erindrer jeg, at Venstrebladet »Grenaa Folketidende«, der er Organ for Tingets højtærede Formand, og en Række andre Venstre blade bragte en Fællesartikel om den nuværende Udenrigsminister, den daværende Gesandt, hvori man gjorde gældende, at det var lykkedes Gesandten ved denne Udtalelse, ved sine uoverlagte Ord, paa ny at give dem Vind i Sejlene, der vilde dansk Eksport til Livs. Jeg tillader mig med den højtærede Formands Tilladelse at citere blot 3—4 Linier; der tales om vor Gesandts ubetænksomme Kluntethed og Iver for at gøre sig bemærket, og det hedder saa: »Man tør maa ske derfor haabe, at Regeringen snart vil sørge for at faa sat en Stopper for Hr. Scavenius' Proklamationer til Verdenspressen, inden

de afstedkommer endnu flere Ulykker. Jeg tror, det havde været nyttigt, om Venstre havde erindret sig denne Kluntethed og Iver for at gøre sig bemærket, da det for halvandet Aar siden skulde til at udnævne Udenrigsminister.

Den højtærede Minister, som altsaa tidligere i Henhold til Venstrepresen har udvist denne ikke særlig tiltalende Form i sin Behandling af Udlandet, staar nu her og udtrykker i mange Ord, at Rusland vilde dette forhold til os paa Grund af vor geografiske Beliggenhed, for at faa en Observationspost her, for at faa lavet en Propagandacentral her og forskelligt andet, og den højtærede Minister gør gældende, at vi har ingen virkelig økonomisk Interesse i dette forhold; i hvert Fald, han tror aldeles ikke paa, at der bliver nogen Handel med Rusland, og han har hørt af et Medlem af Delegationen, at der ikke vilde ske nogen Forøgelse af Beskæftigelses graden her hjemme, fordi vi fik en Overenskomst med Rusland.

Den højtærede Minister taler om, at man her har foregøglet Folk, at der vilde ske et stort Opsving. Jeg ved ikke, hvem der har foregøglet noget saadant, jeg har i hvert Fald ikke gjort det. Men det er igen en Følge af at skrive Talen, før man har hørt den, man skal svare. Jeg har ikke med et Ord talt om noget stort Opsving. Jeg har tværtimod sagt: Om det bliver lidt eller meget, vi kan vente fra Rusland, vil Tiden vise, derom ved jeg intet. At Rusland skulde ønske Overenskomst med os af bare Kærlighed, enten til den nuværende Regering eller til Landet, det har jeg heller aldrig søgt at sige eller tænkt mig. Rusland ønsker naturligvis i egen Interesse denne Overenskomst, og vi ønsker den i vor Interesse. Der er ikke noget ondt i, synes jeg, at Rusland søger at fremme sine Interesser ved den Slags Forhandlinger, saa lidt som der er noget anstødeligt i, at vi siger: Der ligger et stort, et mægtigt Land, en hel Verdensdel, der maa der være Muligheder ogsaa for dansk Haandværk, dansk Industri og dansk Handel nu, som der har været for 8 Aar siden, før Verdenskrigen lukkede for alt dette.

Jeg ved ikke, hvorpaa den højtærede Minister støtter sin Formodning om, at der slet ikke kan blive Tale om nogen Handel. Jeg kan dog ikke tro, at den Række Ledere for store ansete Firmaer, som i de sidste Dage har udtalt sig i den Ministeren støttende Presse, i de Konservatives Hovedorgan, som ganske vist ikke altid støtter den højtærede Minister, men som dog efter Omstændighederne gør det fra Tid til anden, naar Nødvendigheden byder det — denne Række ansete forretningsdrivende eller Ledere af store Virksomheder, som taler paa Værktøjsfabrikkernes, Maskinfabrikkernes, Burmeister & Wains, tekniske Fabrikkers, Nordisk Metalvarefabriks og Kabelfabrikkernes Vegne, alle

disse kan dog ikke paapege, at de før Krigen havde saa og saa stor Omsætning paa Rusland, som de haaber at kunne generhverve, uden samtidig at slaa fast, at Optagelsen af Forbindelsen med Rusland saa ogsaa maa forøge Beskæftigelsesgraden i Danmark. Skal Værktøjsfabrikkerne lave Værktøj til Rusland, maa dog Arbejdere blive beskæftiget derved. Hverken Værktøj, kemiske Produkter eller noget som helst andet bliver til uden ved Arbejde. Er der Sandhed i, hvad disse Mænd siger — og jeg tror fremdeles paa deres Sandhedskærlighed — saa er der Mulighed for at faa Afsætning og faa Arbejdere beskæftiget. Om faa eller mange, vil Fremtiden vise, men at der er Mulighed for at faa dem beskæftiget, er dog afgjort.

Og den højtærede Ministers Frygt for, at Sovjetregeringen vil lave en Central her for Propaganda, at vi skal blive Udgangspunktet for en Propaganda, der formodentlig skal gaa over hele Verden, synes jeg er i høj Grad barnlig. Nu har Bolschevikkerne holdt sig ved Styret i Rusland i 4 Aar, og den Propaganda, de har evnet at drive, er blevet drevet baade paa de Steder, hvor de har haft Overenskomst, og paa de Steder, hvor der ingen Overenskomst har været. At der kommer to eller 20 Russere hertil som Agenter eller Kommissærer eller befuldmægtigede for Rusland, kan jeg ikke se forøger Agitations- eller Propagandamulighederne. Det er jo ikke fortrinsvis Russerne, der skal drive Propaganda her i Landet, det maa formentlig være Danske, ellers er der ikke megen Glæde ved det, og de Danske kan selvfølgelig instrueres, hvad enten der er en Central her eller ikke. Og denne Central kan for den Sags Skyld være lige farlig, hvad enten Sovjetregeringens Udsendinge har Ene ret som Repræsentation her eller ikke. Den højtærede Minister vilde, saa vidt jeg da forstod, have anerkendt Overenskomstudkastet, hvis Russerne havde givet Afkald paa Fordringen om at være Enerepræsentation for Rusland. Der skulde saa en Repræsentation herover, blot skulde et gammelt i Luften svævende Gesandtskab være aner kendt ved siden af; men den Repræsentation, der kom under disse Vilkaar, vilde jo ogsaa være Central for Propagandaen, hvis der overhovedet er Tale om, at Repræsentationen skal drive Propaganda. Det er dog vist for barnligt at opstille den Slags Skræmmebille der, som den højtærede Minister her førte frem.

Den højtærede Minister beklagede sig over, at en vis Del af Pressen — og han sigtede, saa vidt jeg forstod, til den socialdemokratiske Presse — havde givet Plads for Meddelelser, der stimulerede Russerne i deres Fordringer. Jeg er nu ikke vidende om, at noget saadant med Sandhed kan siges. Derimod er jeg

vidende om, at da den højtærede Udenrigsminister og Statsministeren første Gang havde været til et Formandsmøde, hvor de stillede os i Udsigt, at Forhandlingerne vilde blive afbrudt paa Grundlag af, at de politiske Fordringer blev opretholdt fra russisk Side, fandtes Meddelelsen om disse Regeringens Hensigter den næste Dag i et svensk Blad, hvilket i høj Grad skadede de Forhandlinger, som Delegationen var optaget af. Telegrammet herom kom ikke fra den socialdemokratiske Presse. Hvorfra det kom, ved jeg ikke, men det var en Følge af, at den højtærede Udenrigsminister var inde paa Planerne om at faa Delegationens Forhandlinger sprængt.

Jeg er enig med den højtærede Udenrigsminister i, at naturligvis skal Udenrigsministeriet og Udenrigsministeren kunne skønne over politiske forhold, og Udenrigsministeren skal ikke blot være Handelssekretær, som han foragteligt sagde. Nej, selvfølgelig ikke. Vi har jo en Handelsminister, som varetager Handelens Interesser. Men jeg vil ogsaa gerne vide, hvorledes det staar sig med Handelsministerens Omsorg for Handelen i dette Land. For det kan vel ikke være saadan, at disse Forhandlinger er ført udenom Handelsministeren. Selvfølgelig maa Handelsministeren have været orienteret paa ethvert Trin af Sagen. For øvrigt er jeg forundret over, at hele Sagen alene har været underlagt Udenrigsministeren og ikke de to Ministerier i Fællesskab. Handelsministeren er dog den naturlige Repræsentation for Handelsstanden her i Landet. Selvfølgelig maa jeg gaa ud fra, at Handelsministeren har søgt at varetage Handelens Interesser paa ethvert Trin, hvor denne overenskomst har været paa Tale, og derfor er jeg ogsaa nysgerrig efter at vide, om den Afbrydelse af Forhandlingerne, som fandt Sted, er sket i Overensstemmelse med, hvad Handelsministeren mente var rigtigt. Og selvfølgelig har det ogsaa en vis Interesse at vide, om Statsministeren bifalder Afbrydelsen af Overenskomstforhandlingerne. Selvfølgelig, siger jeg, skal Udenrigsministeren ikke være Sekretær for Handelsstanden. Han skal være Udenrigsministeren, der fører sin Udenrigspolitik paa en saadan Maade, at denne Politik afstemmes efter hele Landets Interesser, efter Handelens, Industriens, Arbejdernes Interesser, og ikke gaar efter egensindige eller ensidige Tilskyndelser. Der maa være Bund, fast Grund, for den Politik, Udenrigsministeren fører, ikke mindst i Tider, der i økonomisk Henseende er saa alvorlige som de nuværende. Men det savner jeg fuldkommen i den højtærede Udenrigsministers Adfærd i disse dansk-russiske Forhandlinger.

Den højtærede Minister talte meget om andre Lande, om Norge, om Holland,

om Czekoslovakiet, om Italien, vi foer vidt om i Verden. Det, der havde mest Interesse, var nu alligevel Danmark. Den Overenskomst, Danmark kunde have faaet, er vel det, der har størst Betydning i dette forhold. Naar den højtærede Minister nu taler om den engelske Overenskomst og gør gældende, at den har vist sig ingenting at være værd — det var et fuldstændigt Sammenbrud, der var intet blevet af det, saaledes havde man fra engelsk Side udtalt —, saa tør jeg maaske henlede Opmærksomheden paa, at den tyske Storkapitalist Stinnes synes at have en anden Opfattelse, thi hans Blad »Deutsche Allgemeine Zeitung« tager netop i en Artikel i disse Dage stærkt til Orde for, at man fra tysk Side skal søge tilrettelagt det bedst mulige Handelssamkvem med Rusland, idet det gøres gældende i Modsætning til, hvad der er kommet frem, at England og Frankrig er langt videre fremme i deres Forberedelser til at starte paa det russiske Marked, end de officielt har villet vedkende sig. Og nu er jeg ikke i mindste Grad i Tvivl om, at Stinnes, den tyske Stor kapitalist, ved meget mere Besked om, hvad der er forberedt i England paa dette Omraade, end den højtærede Udenrigsminister. Der kan være andre Omraader, hvor Udenrigsministeren ved mere end Stinnes, men paa dette Omraade er der saamænd ingen Tvivl om, at Udenrigsministeren er fuldkommen uvidende ved siden af den Viden, som Stinnes sidder inde med.

Den højtærede Minister opholdt sig meget ved Spørgsmaalet om Kreditten. Jeg har, da jeg før havde Ordet, sagt, at i og for sig angaar det slet ikke os, Rigsdagen, Regeringen, Overenskomsten. Hvorvidt Rusland vil betale eller ikke, er et Spørgsmaal, som kommer til at foreligge, naar Muligheden for Handels Optagelse er til Stede; det bliver da et Spørgsmaal, som de erhvervsdrivende maa afgøre, om de vil være tilfredse med de Betalingsvilkaar, der bydes dem, eller ikke. Den højtærede Minister talte en Del om Betalingerne til Sverige. Af et Medlem af Handelsdelegationen har jeg faaet Oplysning om, at man har foretaget Undersøgelse med Hensyn til Lokomotiverne og er i stand til at konstatere, at de Lokomotiver, som efterhaanden er bygget og leveret fra Sverige til Rusland, er betalt. Dette er ikke i Overensstemmelse med den højtærede Udenrigsministers Formodninger eller Forlydender, men turde maaske desuagtet være rigtigt. Men, som sagt, hele dette Spørgsmaal om kontant eller ikke kontant, Betalingsevne eller ikke Betalingsevne er, forekommer det mig, temmelig underordnet i forhold til Spørgsmaalet om, hvorvidt Danmark skal have en Overenskomst eller ikke. Det er et Spørgsmaal, som klarer sig, naar de paagældende Interessegrupper begynder at optage Handelsforbindelsen.

I denne Forbindelse sagde den højtærede Minister noget om, at Norge havde

ønsket Lagrene ryddet, det var derfor, Nordmændene havde solgt disse Konserves eller Fisk, eller hvad det var, de solgte til Rusland. Et lignende Ønske om at faa ryddet op i Lagrene er til Stede i vide Kredse her i Danmark, og hvad enten det er rigtigt, hvad den højtærede Minister siger: at det ikke vil have Indflydelse paa Produktionen og Handelen i øvrigt her i Landet, eller ikke, ved jeg — det er dog en Børnelærdom, at enhver Indtægt, enhver Omsætning, et Land er i Stand til at skaffe sig, giver Liv, Købeevne, forøget Produktion indenfor det vedkommende Land. Hvis vi derfor blot kunde opnaa at faa ryddet op i nogle af de Lagre, som desværre paa Grund af Regeringens økonomiske Politik er ført her ind i Landet, vilde det dog være en meget værdifuld Ting, selv om det kun blev derved.

Den højtærede Minister sagde meget stærkt, som jeg allerede har beskæftiget mig med i Forbigaaende, at Erhvervsmulighederne var ringe, og at han aldrig havde hørt, at Forbindelsen vilde have Betydning for Industrien. Jeg beklager i høj Grad, at den højtærede Minister paa dette omraade er saa fuldkommen uvidende. Den højtærede Minister sagde, at han aldrig havde hørt, at Forbindelsen vilde have Betydning for Industrien. (Udenrigsministeren [Harald Scavenius]: For Beskæftigelsesgradens Forøgelse.) For det første sagde Ministeren nu det, jeg her citerer. (Udenrigsministeren [Harald Scavenius]: Nej.) Senere sagde den højtærede Minister noget om Beskæftigelsesgraden. Men, Gud bevares, det er ikke værd at strides om Ord, der er saamænd nok at tage af. Det er dog ganske utroligt, at Beskæftigelsesgraden i Industrien ikke skulde have nogen Fordel af en Handelsforbindelse, der gaar ud paa at levere danske Produkter til Rusland, at levere Værktøj, Plove, Spader, alle de mangfoldige Redskaber, Russerne har Brug for, at levere Produkter, der fremstilles paa danske kemiske Fabrikker, o. s. v. At det at faa Leverancerne op eksempelvis til, hvad de var før Krigen, i 1913 altsaa, til en Eksport fra Danmark paa 25 Mill. Kr., at det skulde være saa betydningsløst, at man ikke vilde mærke det paa Beskæftigelsesgraden, det er dog umuligt at sige, naar der skal være nogen som helst Mening i det. Selvfølgelig vil det, om vi faar en Million eller en halv Million eller ti Millioner kroners Omsætning paa Rusland, i samme Grad virke paa Beskæftigelsesgraden herhjemme, det er dog klart. Og, som alt sagt, jeg tror aldeles ikke paa, at de paagældende industridrivende, som har udtalt sig i den konservative Presse i disse Dage, har fremsat Udtalelser i Strid med Sandheden. Det er dog næringsdrivende, hvis Ord plejer at staa til Troende i alle saadanne Forhold, og som jeg derfor ikke har Grund til at mistænke for her at have givet Offentligheden usande Oplysninger.

Det faktiske er i dette Øjeblik, at vi ved Regeringens Holdning i denne Sag har opnaaet, at der ikke sælges for en Skilling Varer til Rusland, at ikke en eneste Dansk kan faa Lov til at komme ind i Rusland, at ingen Interesser kan blive varetaget for Danske i Rusland. Det forekommer mig at være en lidet flatterende Stilling for Danmark alene af Østersøstaterne at være udelukket der, hvor en Række andre Lande kan gøre deres Interesser og Krav gældende og opnaa betydelige Fordele for Erhvervsliv og Arbejdere. Jeg paastaar, at en saadan Holdning bygget paa et Punkt af saa underordnet Betydning, som den højtærede Minister bygger paa, er ikke forsvarlig.

Den Del af Forhandlingerne, som har særlig Interesse, og som den højtærede Minister desværre skænkede mindst Omtale, er den, der fandt Sted i det sidste par Maaneder, specielt i November Maaned. Jeg kommer til at opholde mig en Smule ved disse Forhandlinger. Naar jeg gør det, og naar jeg ogsaa maa søge opklaret et væsentligt Punkt noget bedre, end den højtærede Minister gjorde det, saa bygger jeg min Berettigelse bl. a. paa en Ytring af Formanden for det konservative Folkeparti i Danmark, Hr. Landstingsmand Piper, som den 9. Maj i Aar erklærede, at den Udenrigsminister, vi havde, havde handlet paa en saadan Maade overfor det konservative Folkeparti, at det var i Strid med visse Forudsætninger, og han, det konservative Folkepartis Formand, forudsatte, at Udenrigsministeren, hvis han ikke vilde staa som en Mand, der har svigtet den Tillid, Folkepartiet har vist ham, maatte gøre Rede for den Sag, det den Gang drejede sig om. Jeg tror ikke, denne Redegørelse kom. Jeg har altsaa det konservative Folkepartis Ord for, at den højtærede Udenrigsministers Ord og Handlemaade overfor det konservative Folkeparti har været en saadan, at Tilliden paa et væsentligt Punkt er rokket de to Partier imellem; og det er maaske derfor undskyldeligt, at jeg ogsaa med en Smule Skepsis betragter den Fremstilling af Sagen, som den højtærede Minister i Dag har givet — ganske vist mere indgaaende end i det lukkede Møde, men dog ikke udtømmende.

Forhandlingerne mellem den danske og den russiske Delegation begyndte i sidste Omgang i Begyndelsen af November Maaned. Erhvervene og Erhvervenes Repræsentanter, der blev delegerede til Stockholm, ønskede stærkt en Handelsoverenskomst, medens de naturligvis for deres Vedkommende ikke tog Stilling til rent politiske Spørgsmaal. Den 7. November blev Delegationen sendt til Stockholm med den Mission at forhandle om Tilvejebringelse af Overenskomsten uden at faa Direktiver af en saadan Art, at de paa noget Punkt

skulde føle sig bundne, uden at de paa nogen Maade havde Fornemmelsen af, at det hele var Spilfægteri. Men to Dage efter, at denne sidste Gruppe af Forhandlinger blev optaget, mødte den højtærede Udenrigsminister hos Partiformændene og sagde til disse, at Regeringens Standpunkt var, at de delegerede ikke maatte afslutte en Overenskomst, der gav politiske Indrømmelser til Rusland. Det havde dog været rimeligt at instruere Delegationen derom, da den den 7. November drog til Stockholm; det havde maaske været overflødigt, at den rejste derop, naar det dog to Dage efter var klart for Ministeren, at den paa dette Punkt skulde være bundet i sin Handlefrihed, og at man ikke vilde gøre politiske Indrømmelser.

Den 11. November, 2 Dage efter Formandsmødet, hvor den højtærede Udenrigsminister havde været nærværende, fik Delegationen Instruktion om, at nu skulde den fastholde Modstanden mod det politiske Punkt, der gik ud paa, at Ruslands Delegation i Danmark skulde være Enerepræsentation, og mod dens Krav om Ret til at bruge Flag og Skjold. Det var i høj Grad paafaldende for Delegationen at modtage en saadan Meddelelse et Par Dage efter, at den var kommet derop, uden i forvejen at være instrueret i den Retning. Som Følge deraf rejste nogle Medlemmer af Delegationen til Danmark og søgte Forbindelse med Regeringen og Rigsdagen; der blev igen afholdt et Møde mellem Ministrene og Partiformændene, og den 16. November, altsaa efter, at disse Konferencer havde fundet Sted, fik Delegationen fra Udenrigsministeren Paalæg om at skaffe oplyst, hvilke Indrømmelser paa det erhvervspolitiske Omraade Sovjetregeringens Repræsentant vilde gøre, hvis den danske Regering til Gengæld vilde tilstaa den Enerepræsentation i Danmark; og saa hed der det i denne Instruktion, at den danske Regerings Standpunkt til de politiske Spørgsmaal nu ikke skulde opstilles som Ultimatum. Den 11. November opstilledes denne Afvisning som Ultimatum, den 16. November er det ændret til ikke længere at være noget Ultimatum!

Den 20. November forlangte Udenrigsministeriet Oplysninger om forskellige Spørgsmaal, der havde foreligget, og som hørte til det Kompromisforslag, der var Tale om, og fik Oplysninger derom. Og derefter, den 24. November, kom altsaa denne Skrivelse, som den højtærede Udenrigsminister i Dag kalder et privat Brev (Udenrigsministeren: Det var det). Jeg tvivler ikke om, at det var et privat Brev, og i det udenrigsministerielle Sprog er, siges det mig, private Breve ensbetydende med andre Breve, som sendes fra Udenrigsministeren til Delegationens Chef, eller hvem det nu er. Det er ogsaa klart, at

Udenrigsministeren sidder ikke og skriver et privat, fortroligt Brev til Delegationens Formand, naar han giver Instrukser af saa vidtrækkende Betydning, som her er Tale om; thi det private Brev indeholdt jo Instruksen.

Jeg beklager, at den højtærede Udenrigsminister hverken i det lukkede eller i dette Møde har oplæst hele Ordlyden af dette Brev, det havde været det eneste rimelige. Delegationen fik i dette Brev Ordre til at afbryde Forhandlingerne, idet Ministeren gør gældende, at den Overenskomst, der er Tale om, faktisk vilde blive en Anerkendelse de jure, at man ved at give en saadan Indrømmelse gav for meget og fik for lidt, at det i Tyskland havde vist sig, at nogle Skibe havde medført Kommunister, at tyske Optøjer havde været inspireret af Bolschevikker, og at det var farligt for Sønderjylland, hvis vi fik en Kommunistdelegation ind i Danmark.

Hele denne barnagtige Argumentation med Kommunistoptyer i Tyskland og med Fare for Sønderjylland ved at have en kommunistisk Delegation her taler tilstrækkeligt for sig selv, den er fuldkommen intetsigende, men er altsaa for Udenrigsministeren af afgørende Betydning, da dette overhovedet anføres i denne vigtige Skrivelse. Forhandlingerne skulde altsaa afbrydes, fordi man ikke vilde have denne Kommunistdelegation her, man vilde ikke have denne Enerepræsentation for den russiske Sovjetregering, og saa skulde der manøvreres saaledes, at det fik Udseende af, at Russerne havde Skylden for Forhandlingernes Afbrydelse. — Naar jeg nødes til at oplyse om Indholdet af Brevet, skyldes det den Omstændighed, at Ministeren baade i det lukkede Møde og i Dag har undladt at oplæse Brevet, hvilket, som sagt, havde været det eneste rimelige.

Den højtærede Udenrigsminister svarede ikke før paa mit Spørgsmaal om, hvorvidt Afbrydelsen var sket efter Forhandling med Delegationen og med Erhvervene; jeg tilføjer, at et saadant Samraad havde ikke fundet Sted, Delegationen var ikke spurgt forinden, Erhvervsorganisationerne sikkert heller ikke; Afbrydelsen skete paa Udenrigsministerens Foranledning, saa vidt vides uden Samraad med dem, som i øvrigt maatte siges at være stærkt interesserede i Sagen. Her er det, jeg gerne ønsker oplyst: Var Handelsministeren medvidende om dette Brevs Afsendelse, og var Statsministeren vidende derom? Det har betydelig Interesse for Rigsdagen at vide, hvorvidt Udenrigsministeren har handlet paa egen Haand, eller han har handlet i Forstaaelse med sine Kolleger i denne særdeles vigtige Sag.

Resten kender man: at det lykkedes at faa Forhandlingerne af brudt, vistnok ogsaa saaledes, at det fik Udseende af, at det var Russerne, som havde Skylden. Vi ved, at det er ikke Sandheden. Derefter fulgte den Erklæring fra Udenrigsministeren, som jeg allerede een Gang har tilladt mig at citere, og som siger, at Afbrydelsen skyldtes, at der ikke var givet tilstrækkelige handelspolitiske Indrømmelser. Dette er, paastaar jeg, en Fordrejning af Kendsgerningerne, thi Grunden til, at Forhandlingerne blev afbrudt, var selvfølgelig den Skrivelse, som Udenrigsministeren tilstillede Delegationen, dette private Brev, som Ministeren tilsendte Delegationens Formand, og i hvilket det udtrykkelig blev erklæret, at Forhandlingerne skulde afbrydes, fordi man ikke kunde gaa ind paa en Enerepræsentation for den russiske Regering her i Danmark, man vilde ikke have en Kommunistdelegation her af Frygt for Sønderjylland, Forhandlingerne skulde afbrydes saaledes, at det fik Udseende af, at Russerne havde Skylden. Erklæringen og Brevet er i højeste Grad i Uoverensstemmelse med hinanden, og Formanden for det konservative Folkeparti, Hr. Landstingsmand Piper, har Grund til endnu en Gang at fremsende en Erklæring om, hvor lidt man kan stole paa den højt ærede Udenrigsminister. Jeg har ganske vist i de sidste Dage set, at den samme højtærede Formand for det konservative Folkeparti mener, at Udenrigsministerens Optræden i denne Forhandlingssag er anerkendelsesværdig. At dette er rigtigt, betvivles dog selv i »Berlingske Tidende« for i Aftes, men formodentlig vil videre Forhandlinger om denne Sag efterhaanden klare for os, hvad der virkelig er det konservative Folkepartis Opfattelse af Udenrigsministerens Stilling i Sagen.

Hvad jeg har ønsket at dokumentere med disse Par Kendsgerninger, er, at Forhandlingerne om dette vigtige Spørgsmaal har været præget af Usikkerhed og Holdningsløshed: den 7. gives der een Besked, den 9. træffes der Beslutning om en ny Besked, den II. gives denne nye Besked, den 16. faar man atter en ændret Besked for saa igen at faa det hele omstødt ved det kategoriske private Brev den 24. Denne Holdningsløshed og Usikkerhed prægede ogsaa i Hovedsagen den Tale, vi i Dag hørte af Udenrigsministeren: der kunde ikke opnaas noget paa den ene side, paa den anden side saa Ministeren med den største Sympati paa, at vi skal have en Overenskomst — hvad skal vi med en Overenskomst, naar der alligevel intet kan opnaas? —, de har hverken Varer eller Penge, Beskæftigelsesgraden vil ikke blive paavirket, vi vil faa et Slæng af Bolschevikker her ind i Landet, som driver Propaganda. Alt dette anfører Udenrigsministeren imod at faa en Overenskomst, og saa slutter han med at fortælle os, at han

forfærdelig gerne vil have en Overenskomst.

Den højtærede Minister reducerer, hvad der kunde være opnaaet, til intet eller næsten intet. Det Overenskomstforslag, om hvilket der var Enighed med Undtagelse af det ene Punkt, som altsaa for Udenrigsministeren var det afgørende, dette Forslag indeholdt det, som vi har Brug for, nemlig Adgang til Rusland. Det indeholdt en Aabning af det russiske Marked for danske Interesser, der indeholdt en Adgang til at faa en Handelsdelegation derover, en Delegation af sagkyndige med Handelsagenter, med Oversættere og hvad der i øvrigt er nødvendigt, 20 Personer foruden underordnet Medhjælperpersonale, en Delegation, som vilde være i Stand til at følge Udviklingen paa de forskellige Felter, til at give Vink hjem til herværende Firmaer, til at træde ind for de Interesser, som der maatte være at varetage for den ene eller den anden Interessegruppe her hjemme. Og der gaves ved Overenskomsten foruden Adgang til Handelsvirksomhed ogsaa Adgang til Rusland for danske erhvervsdrivende og Lejlighed for danske Interesser til at konkurrere med Hensyn til Erhvervelse af Koncessioner i Rusland.

Jeg tror ikke, at danske erhvervsdrivende i øjeblikket har Raad til at se bort fra den Værdi, som sligt indeholder ogsaa for dem. Den store Mængde af Koncessioner, der er givet i den senere Tid baade til enkelte Forretninger og til store industrielle Virksomheder, er mig dog et Vidnesbyrd om, at man fra andre Landes Side regner med de Muligheder, som der ligger i det store russiske Rige. Jeg forstaar derfor saa vel, hvorledes Erhvervslivet lige saavel som Arbejderne føler sig svigtet af Udenrigsministeren i denne Sag, og det forekommer mig unægtelig, at efter det, der er sket, efter det, der er faktisk i denne Sag, kan Erhvervsorganisationerne lige saa lidt som Arbejderne se med Tillid paa den nuværende Udenrigsministers fortsatte Varetagen af danske Erhvervsinteresser. Man kan ikke med Tillid overlade det til den nuværende højtærede Udenrigsminister selv at skønne over og selv at afgøre, naar Tidspunktet er inde, da Forhandlingerne skal optages med Rusland. Ja, efter hele den Holdning, den højtærede Minister har indtaget, og efter at han ved sin Optræden paa det lukkede Møde og ved sin Optræden i Pressen samtidig med og før det lukkede Møde har faaet denne Sag drevet frem, som han har, er vel Stillingen den, at den nuværende Udenrigsminister overhovedet er aldeles ude af Stand til fortsat at staa i Spidsen for disse Forhandlingers Førelse.

Vi ønsker fra det socialdemokratiske Partis Side ubetinget, at det nuværende

Ministerium skal føre sin Politik i de indenrigspolitiske Spørgsmaal til den naturlige Afslutning; vi er sikre paa Resultatet af, at denne Politik føres til sin Afslutning; vi er sikre paa Resultatet, siger jeg, og den, der tror, haster ikke. Men vi ønsker at skille Udenrigsministerens Sag fra det øvrige Ministerium, for saa vidt — hvad jeg haaber — Handelsministeren og Statsministeren kan klare for sig med Hensyn til Forbindelsen med det private Brev; vi ønsker, siger jeg, at skille Udenrigsministerens Sag fra det øvrige Ministerium, og i det Haab, at Ministeriet ikke vil gøre fælles Sag i dette Spørgsmaal, foreslaar vi det høje Ting som Svar paa den saakaldte Redegørelse, vi har faaet, og paa de utilfredsstillende Svar, som er givet paa Forespørgselen, at vedtage følgende Forslag til Paastand paa Overgang til Dagsordenen:

Idet Folketinget udtaler sin Misbilligelse af, at Udenrigsministeren har beordret Forhandlingerne om en dansk-russisk Handels-Overenskomst afbrudt, og kræver, at Forhandlingerne snarest genoptages, gaar Tinget over til Dagsordenen.

Kilde

Stauning, Th. (1931). Tanker og Taler: Et Billede af 25 Aar i det offentlige Liv. København og Oslo: Jespersen og Pios Forlag

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Folketingstale, Første verdenskrig 1914-1918, Oktoberrevolutionen 1917, Socialdemokratiet

Relateret

16. december 1921

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-tale-om-forbindelsen-med-rusland-2-afsnit-1921>